

ՄԻՈՆ ԱՐՋԵՊԻՍԿՈՂՈՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

ԱՂՈԹՔԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՈՂ ԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Տէր, ուսո՛ւ մեզ յաղթես կա:»

Բոլոր կրոնքները հիմնված են հոգևոր իրողության վրա, այսինքն տիեզերական ու հավերժական գործության հավատքին վրա: Կրոնքներու հիմքը Աստուծո գոյությունն է, և աղոթքը կրոնքի հոգևոր ուժի արտահայտության միջոցն է, կամ բանալին հոգևոր կյանքի:

Առանց աղոթքի կրոնք չկա:

Քրիստոնեական ըմբռնումով՝ Աղոթքը հոգիին խոսակցությունն է Աստուծո հետ, ինչպես որ մարդը համր կղաւնա և անհաղորդակից՝ եթե չխոսի և իր գաղափարներն ու մտածումները չարտահայտե քերանացի կամ գրավոր խոսքով, նույնպես, հոգին համր կղաւնա, եթե իր փափաքներն ու իղձերը—հոգեկան պետքերն ու երազները—չարտահայտե աղոթքով:

Աղոթքը հոգիին սնունդն է, ինչպես որ նյութական հացը սնունդն է մարմնին, առանց որում ֆիզիքական մարդը անավաղ կմեռնի, նույնպես, առանց հոգևոր սնունդի՝ հոգին անավաղ կմեռնի ու կհիվանդանա: «Ոչ հացի միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանի, որ էլանէ ի բերանոյ Աստուծոյ» (Մատթ. Դ 4) կապտագամե մեր Տէրը:

Մարդը կապի չՈԳԵՂԵՆ ՏԻԵԶԵՐՔԻ մը մեջ, ինչպես կապի նյութեղեն տիեզերքի մը մեջ, որոնք սերտորեն շաղկապված են իրարու: չՈԳԵՎՈՐ ՏԻԵԶԵՐՔԻ կյանք կուտա ֆիզիքական աշխարհին: Ան է որ գործություն և կենսագործող ուժ կեն-

րարկե նյութական տիեզերքին: Մարդն ալ փոքրիկ Տիեզերք մըն է (Cosmos):

Աստուծո հոգին կյանք կբաշխե մարդկային հոգիին, ու մեր հոգին կապրեցնե մեր մարմինը: Առանց հոգիին մարմինը դիակ մըն է կենդանի:

Աղոթքի միջոցաւ է որ մենք կարող ենք հաղորդակցիլ աստվածային հոգիին ու Անկէ ուժ և գործություն ընդունիլ:

Աղոթքի հոգիին շնչառությունն է: Ինչպես որ չենք կրնար ապրիլ առանց օդ շնչելու, այնպես ալ չենք կրնար ապրիլ առանց հոգևոր շնչառության, եթե ոչ հոգեպես շնչասպառ կըլլանք:

*
* *

Արդիական նյութապաշտ մտայնությամբ՝ աղոթքը միջնադարյան ճգնաժամներուն հատուկ է, և ոչ թե մեր հառաջադեմ ու քաղաքակրթայալ դարուն: Աղոթքը ժամանակակից կենսական պետք է գործել. կըսեն, և ոչ թե ժամանակ վատնել վերացական ու անիրական երազներով, սակայն, կմոռնան թե կյանքի նպատակը լոկ աշխատանքը չէ,—որ միջոց մըն է ավելի վեհ նպատակներու,—հոգևոր կյանքի, դեպի կատարելություն նվաճումի, ու անդրագույն երջանկության և հավերժության,—թեև, պետք է ընդունիլ թե՛ բարի գործն ալ ինքնին, աղոթք է, հոգեկան պահանջք է, և ամեն ճշմարիտ աղոթք բարի գործ մըն է:

Աղոթքը աշխարհի մեծագույն ուժն է,

լեռները շարժող և տեղափոխող հոգևոր գործությունը, հրաշագործ բանալին հոգևոր կյանքի՝ որում համար, մանանեխի հատիկին չափ իսկ հավատք կբալե, ըստ Տերունական խոսքին:

Ինչպես որ ժամացույցին զսպանակը կլարենք որպեսզի գործե անընդհատ, նույնպես պետք է հոգեկան ուժերու զբսպանակը լարել Աղոթքով, որպեսզի հոգևոր կյանքը դադար չառնե. որպեսզի ներքին կյանքի զսպանակը չծանգոտի և կանգ չառնե, այլ շարունակ գործե:

Իրական աղոթքը սրտի գործ է և ոչ թե շրթունքի, Նարեկացիի իմաստուն բառերով, «Ի խորոց սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ»: Շնորհիւ աղոթողը Մաքսավորն է, որ գիտակից է իր մեղալից վիճակին, ու կաղերսե,—«Աստուած, քսեա զիս, զմեղորս»,— և ոչ թե կեղծավոր Փարիսեցին, որ ինքզինքը արդար կնկատե, ու աղոթքը ինքնագովության և ինքնադարացման միջոց կկարծե:

Մենք սխալ գաղափար ունինք աղոթքի մասին, սակարկություն չէ ան, և ոչ ալ խնդրանք միայն: Աստված մեր հաճույքին համար, Տիեզերքի օրենքները չի փոխեր ըստ կամս. մեր քմահաճույքին համար հրաշք չի գործեր, այլ հայրաբար կիշխե տիեզերքի արարածներուն վրա, և կուզե որ մարդիկ իրենց ազատ կամքով ու անձնիշխանությամբ գտնեն ուղիղ ճամբան, Ի՞րեն դիմեն ու Իր լույսը տեսնեն:

Սուաքյալներն ալ աղոթել չէին գիտեր, ուստի խնդրեցին Տիրոջմէ որ աղոթել սորվեցնե իրենց, ըսելով՝ «Տէր, ուսո՛ւմեզ յաղոթս կալ», ու Հիսուս սորվեցուց անոնց Տիպար Աղոթքը:

Օ՜ես ու արարողություն չէ աղոթքը, և ոչ ալ պաշտամունք, այլ՝ մարդկային հոգեկան անտեսանելի ուժերու արտահայտությունը, և ներքին գործություն արտադրելու ամենեն ազդու միջոցը: Աղոթքի ազդեցությունը մարդկային մտքի ու մարմնի վրա, այնքան կարևոր է, որքան գաղտնի գեղձերու անհրաժեշտությունը մարդկային մարմնի առողջության համար: Աղոթքը բարոյական մեծ ույժ հառաչ կբերե, և իմացական կորով, ֆիզիքական հավասարակշռություն և խորունկ ըմբռնում մարդկային հարաբերության հետ կապ ունեցող իրականություններուն:

Աղոթքի ժամանակ Աստված չէ որ կը փոխվի, Անկա անփոփոխ է, ու մեր կամակատարը չէ, այլ, մենք է որ պետք է փոխվինք, Իր բարի հայրական կամքին ենթարկվինք, մոռնանք մեր ԵՍը ու Աստուծո կամքին գործիք դառնանք, որպեսզի Անոր բարի կամքը գործե մեր մեջ ու մեզ

լեցնե աստվածային գործությամբ, ու մեր հոգին գործե Աստուծո կամքին համաձայն: Պետք է հնազանդիլ Աստուծո կամքին առջև ու մեր ես-ը Անոր հյու հպատակ դարձնել:

Եթե անկեղծ աղոթքի վարժություն ըրած ըլլաք, ձեր կյանքը հայտնապես և խորապես պիտի փոխվի. վասն զի աղոթքը իր բարերար ու հոգևոր դրոշմը կդնե մեր վարմունքին ու մեր ընթացքին վրա.— համբերատար ոգի և մարմնական հանդարտություն ու հավասարակշռություն կտեսնվին անոնց վրա որոնց կյանքը կառատանա աղոթքով:

Մարդը աղոթքով ինքնագիտակից կդառնա, ինքզինքը կճանչնա, կտեսնե իր բուն անձը, իր եասսիրությունը, իր գոռոգությունը, իր վախերը, կասկածներն ու սնափառությունները:— Կմշակե բարոյական պարտաճանաչության զգացում և իմացական համեստություն ու պարկեշտություն: Այս կերպով կսկսի հոգևոր ճամբորդություն մը դեպի շնորհքի թագավորությունը:

Աղոթքը այնքան իրական ույժ մըն է, որքան երկրի ձգողական գործությունը: Այսօր գիտական աշխարհին մեջ, ընդունված ճշմարտություն մըն է թե՛ բուն իրականությունը մեր տեսած նյութը չէ, այլ, անոր ետև գտնվող ու գործող ՀՈԳԵԿԱՆ ԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆը:

Աստված տիեզերական ույժի աղբյուրն է, սակայն քրիստոնեության Աստվածը կույր ույժ մը չէ, այլ՝ անձնավորյալ ու սիրող հայր մը:

*
* *

Բժիշկները կընդունին թե մարդոց հիվանդություններու մեծ մասը հոգեկան և ջղային են և միայն հավատքով կրնան բուժվիլ: Մահամերձ հիվանդ մը չի կրնար վերապրիլ գործողության տակ, եթե հուսահատի: Բժիշկ մը կըսե թե տեսած է շատ մը հիվանդներ, որոնց ոչ մեկ բժշկական հնարք ու դեղ օգնած է, սակայն, աղոթքի ույժը զանոնք ոտքի հանած է: Ասիկա ճշմարիտ է մանավանդ ջղային ու մտային հիվանդությանց պարագային: Հոգեբուժությունը աղոթքի շնորհիվ միայն կկատարվի, և հոգևոր ույժերու գործելությամբ:

Աշխարհի վրա միակ գործությունը որ կրնա հաղթել, այսպես հորջորջված «Բնության Օրենքներուն», աղոթքն է, այս արարքը ՀՐԱԾԻ կկոչվի, սակայն, իրական հրաշքը այն է երբ մարդիկ իրենց առօրյա կյանքին մեջ, տևական կերպով գործություն կատանան աղոթքի շնորհիվ, ու Աստված կհրաշագործե մարդոց միջոցով:

*
* *

Ծառեր աղոթքը կշիռներն ձևական բաներու հետ, պաշտոնական և կամ տղայական խնդրանքներու հետ, նյութական բաներ ուզելու համար: Այդ չէ՛ աղոթքը, այլ, մարդկային հոգվույն ներդաշնակումը Աստուծո հետ.— հոգեկան ուժի ազդեցության հետ: Աղոթքը մեր ներքին ազնվագույն կարողություններու գործելությունն է: Աղոթքի միջոցով միայն մենք կրնանք ներդաշնակել մեր մարմինը, միտքն ու հոգին՝ իբրև միություն, մեկ անձնավորություն և ստանալ հոգեկան գորություն: Աղոթողը պետք է մոռնա ինքզինքը, իր ետը, և իր անձը ընկնուզե Աստուծո սիրույն ու բարության մեջ, ուրիշ բառով, միանա Աստուծո և խառնվի Անոր էության:

Հիսուսի այն խոսքը թե՛ «Խնդրեցէ՛ք եւ տացի ձեզ, բախեցէ՛ք եւ բացցի ձեզ», ճշմարտված է մարդկային փորձառությամբ: Ոհոյ է թե աղոթքը մեռած մանուկ մը չի վերադարձներ կյանքին, բայց աղոթքը Ի՛նտիումի (Radium) պես լույս կճառագայթե, վառնա, կզարմի լույսի և ստեղծագործող ուժի աղբյուրին: Թե ի՛նչպես աղոթքը կրնա մեզ գորացնել ա՛յնքան ուժական գորությամբ, այս հարցումին պատասխանելու համար—անշուշտ, գիտական մարզին դուրս, և հոգեկան մարզին մեջ—պետք է ընդունիլ թե բոլոր աղոթքներն ալ հասարակաց բան մը ունին, այն է թե մարդկային էակները կշանան ավելցնել իրենց սահմանափակ ուժը, դիմելով գորության անսպառ աղբյուրին: Երբ կաղոթենք, Տիեզերական գորությունն կխնդրենք որ մեր պետքերուն համար՝ մեզի ավելի հոգևոր ուժ բաշխե, և այն ատեն ավելի զորացած ու վստահ՝ ոտքի կելլենք ու կիմանալորենք կյանքի դժվարությունները՝ հուսով ու հավատքով: Սակայն, բնավ պետք չէ պահանջկոտ ըլլալ Աստուծո հանդեպ, ու մեր քմահաճույքին համար խնդրանքներ մատուցանել Անոր: Աղոթքն ա՛յն ատեն ավելի գորություն կստանա մարդ, երբ զայն գործածե իբրև միջոց աստվածային ուժ ստանալու և իրեն նմանելու, և ո՛չ թե նյութական բաներու, աշխարհիկ ինչքերու համար, եսասիրական խնդրանքներ մատուցանելու:

*
* *

ԱՂՈԹՔԻ ՆՊԱՏԱԿՆ Է Աստուծո ներկայությունը վայելել և Անոր հետ խոսիլ ու լեցվիլ հոգևոր գորությամբ: Աղոթքը հոգեկան ճիգն է մարդուն, Աստուծո հասնելու և հաղորդակցելու այն անտեսանելի Էա-

կին հետ, որ Արարիչն է Տիեզերքին, որ անձառելի և գերագույն իմաստությունն է, ճշմարտությունը, գեղեցկությունն ու գորությունն է, և Հայրն ու Փրկիչն է ամենուն: Մարդկային լեզուն ու միտքը չեն կրնար նկարագրել զԱստված, այս բոլորը իմացական ու հոգեկան կավածին մեջ կիյնան: Սակայն, մենք գիտենք թե երբ որ Աստուծո կաղոթենք ջերմ ու անկեղծ սիրտով՝ կփոխվինք դեպի լավը՝ հոգիով ու մարմինով: Անկարելի է որ մեկը ճշմարտապես աղոթե, առանց լավ արդյունքի:

Էմըրսոնը կըսե. «Չկա աղոթող մը որ բան մը ստրված չըլլա»:

Իրական աղոթքը տագնապի աղոթքն է, երբ հոգին կաղոթեա իր ասարսափը, իր ցավն ու երկյուղը, ու ինքզինքը կհանձնե Աստուծո, Անոր հայրական պաշտպանության և կըսե. «Եղիցին կամք քո»:

— Թող քու կամքը ըլլա, ոչ թե իմս: Ու Տերը կպատվիրե. «Խնդրեցէ՛ք նախ զարքայութիւն Աստուծոյ և զարդարութիւն Նորայ, և այդ ամենայն յաւելցի ձեզ» (Մատթ. 23):

*
* *

ԱՂՈԹՔԻ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՏԵՂ ԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿ ԶԿԱ: Ամենուրեք և ամեն ատեն մարդիկ պետք ունին աղոթքի ու կրնան աղոթել որևէ տեղ,—Տան, դպրոցի, շուկայի ու եկեղեցւոյ մեջ: Վասն զի բարի կյանքը մշտապես աղոթք է: Ստոյիկյան Եպիկուրէոս կըսե. «Աստուծո մասին մտածե ավելի քան որ կշնչես»: Արդարև ինչպես որ առանց օդի մարմինը շնչահեղձ կըլլա, նույնպես ալ առանց աղոթքի հոգին շնչապառ կդառնա: Մարմինը կենսավորողը հոգին է, ատոր համար, աղոթքը պետք է լավ ունակություն դառնա: Անիմաստ է օրվան մեջ միայն որոշ ժամանակ մը աղոթել ու մնացյալ ամբողջ օրը իբրև հեթանոս ապրիլ, վայրենի ու անկրոն դառնալ և զԱստված ուրանալ ու մոռնալ: Ծշմարիտ աղոթքը կյանքի ընթացք մըն է ու բուն իրական կյանքը, տառապես աղոթք է: Աղոթքը խոսքերու կրկնությունն չէ, այլ հոգեկան ապրում:

Անշուշտ, ամեն մարդ չի կրնար մեծ հայրապետներու և սուրբերու պես գեղահիշու ու ներշնչյալ աղոթքներ հորինել, բանաստեղծական տաղանդով ու գրական շնորհքով, ինչպես Առաքյալները, Լուսավորիչը, Սահակ-Մեծրոպը, Նարեկացին կամ Ծնորհալին, այլ, պարզ և ինքնաբերական, անկեղծ ու սրտաբերական պետք է ըլլա մեր աղոթքը: Որովհետև իրական աղոթքը ինքնատիպ է, անհատական, առանձնական, և ոչ թե հա-

սարակաց կրկնություն: Աղոթողը պետք է իր սրտի անկեղծ զգացումները արտաբերե, իր սերն ու եմթակայությունը հայտնե Աստուծո՝ և Անոր վստահի ու Անոր հանձնվի որպեսզի Աստուծո՝ բարերար կամքը հրաշագործե իր մեջ: Աստված կլսե սրտի լուռ աղոթքները, քան թե շատախոս ու թուրակորեն արտասանված ուռուցիկ խոսքերը:

Չափակ մը իր հոր հետ բանաստեղծական լեզվով չի խոսիր, այլ, պարզ ու սիրալիր բառերով և վստահությամբ կդիմե անոր, իր պետքերուն համար ու իր սերը կհայտնե ծախտով մը և անուշ խոսքերով:

Բարեկամներ իրարու հետ գրականության մը չեն խոսիր, այլ սիրով ու անկեղծ սիրտով իրարու կհայտնեն իրենց սերը, համակրանքն ու գաղափարները:

Նույնն է պարագան մարդուն և Աստուծո, որ սիրագործով հայրն է համայն մարդկության, և Տիպար Աղոթքը Տերունական Աղոթքն է.—ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՍ ԵՍ...:

*
* *

Այս դարուն, ամեն ժամանակներն ավելի մարդիկ պետք ունին աղոթքի, Աստուծո՝ առաջնորդության ու լույսին, սիրուն ու կամքին: Մարդիկ մոռցել են աղոթել, որովհետև Աստուծո՝ հեռացել են: Աղոթքն է որ մեզ Աստուծո՝ հետ կկապե: Ազգերու անկումը հետևանք է հավատքի և կրոնքի տկարացման, Աստուծո՝ հեռացման:

Մեր հոգեկան ույծերը ողբալիորեն անմշակ թողուցած ենք: Աղոթքը հիմնական մարգանքն է հոգիին, զոր պետք է մշակել մեր անհատական կյանքին մեջ: Մարդկային մոռցած, անտեսված հոգին պետք է ազատագրել նյութի ապանոդ ու կաշկանդող կապանքներեն և զարգացնել ու զորացնել զայն Աստվածային փրկարար ույծով:

Եթե մարդիկ, ազգեր և անհատներ հավատան այս ճշմարտության, այն ատեն իրենց աղոթքին պատասխանը պիտի ստանան ու Աստուծո՝ գործություն պիտի ընդունին, պայքարելու համար աշխարհի չարիքներուն դեմ: Այն ատեն պիտի կարենան հաղթահարել ատելության ու չարության ույծերուն և հաստատել բաղձացված խաղաղությունն ու երջանկությունը, համամարդկային եղբայրության և Աստուծո՝ հայրության հավատքով:

*
* *

ԽՈԿՄԱՆ ԱՂՈԹՔԸ (Meditation)

Աղոթքի բարձրագույն կերպը ԽՈԿՈՒՄԸն է, որ խնդրանք չէ, սակայն, զորավոր դարման մըն է կյանքի արտաքինադարձար ասարումին, կամ արտակյաց (Extrovert) ընթացքին: Խոկմունքը երազ է, տեսիլք և ինքնամոխիում, բայց, ո՛չ երազատեսություն, սա տարբերությամբ որ՝ խոկման ատեն մենք աշխարհի ու մեր մասին չենք մտածել, այլ Աստուծո՝ մասին կխորհինք: Եվ փոխանակ գործածելու մեր երևակայությունը՝ սպաննական դրոշակներ շինելու, մեր կամքը կգործածենք որոշումներ տալու, որոնք մեզ ավելի կմոտեցնեն Աստուծո: Խոկումը շատ ավելի բարձր հոգևոր արարք է քան թե պարզ աղոթքը: Ան կընմանի այն մանուկին, որ իր մոր քով կվազե ըսելով.—«Ո՛չ մեկ խոսք պիտի չըսեմ, եթե թողուս որ հոս մնամ ու քեզի նայիմ»: Կամ այն մարդուն, որ ծխական եկեղեցիին մեջ կեցած էր ու կըսեր.—«Ես հոս կմնամ խորանին առջև, Ան (Աստված) ինձի կմալի ու ես անոր»:

Խոկման աղոթքը մեզ կարող կդարձնե մոռնալու դուրսի աշխարհը, ներքին գիտակցությամբ՝ թե Աստուծո՝ ներկայության կգտնվինք: Ան դուրս կփակե աշխարհի առջև որպեսզի հոգին ներս մտնե: Աստվածային ճշմարտության լուսարձակը կըդարձնե մեր մտածման վրա, մեր գործերուն ու խոսքերուն վրա, թափանձնելով մեր ինքնախաբույթներեն ու եսասիրտությունեն: Մեզ կկանչե աստվածային արդարության ատենին առջև, որպեսզի կարենանք իրապես մենք զմեզ տեսնել, ինչպես որ ենք, և ո՛չ թե ինչպես որ կկարծենք թե՛ ենք: Անկա կլռեցնե եսը, որպեսզի աստվածային սրտի փափաքները լսե: Ան մեզ Աստուծո՝ կամքին կենթարկե, ու մեր կյանքեն կարբե այն բաները՝ որոնք արգելք կդառնան Աստուծո՝ հետ միության, ու կզորացնե մեր փափաքը, որպեսզի, ինչ բարի գործ որ ընենք, Անոր ի պատիվ և Անոր փառքին համար կատարվի:

Խոկման աղոթքի նպատակը խնդրանք չէ, Աստուծո՝ քան մը ուզելու համար, այլ, ավելի հանձնվիլ Աստուծո, աղաչանք է առ Աստված, որ Ինքը մեզ գործածե Իր բարի կամքին համաձայն:

Խոկումը երկու աստիճան ունի.—ա. Հրաժարիլ աշխարհիկ փափաքներեն, ու բ. Կեդրոնանալ Աստուծո՝ Բնության ու Իր մարդացյալ Որդվուն, Հիսուսի Քրիստոսի վրա:

ՄՏԱԾԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔԸ (Meditation)

Կգործածե հոգեկան երեք ուժեր.—Հիշողություն, իմացականություն և կամեցողություն: Հիշողությամբ մենք կվերհիշենք Աստուծո բարությունը ու մեզի բաշխած բարիքները: Իմացականությամբ՝ մենք կհիշենք Իր աստվածային կյանքը, սերն ու ճշմարտությունը: Կամեցողությամբ՝ մենք կշանանք սիրել զԻնքը ամեն բանն ավելի: Երբ կուսումնասիրենք, Աստուծո մասին տեղյակ կլլանք, սակայն, երբ կխոսանք, մենք գիտակից կդառնանք Աստուծո ներկայության մեր մեջ, և կըմբռնենք մեր բուն էության գոյությունը: Որքան ատեն որ մեր Եւր Աստուծոն հեռու կմնա, մենք ապերջանիկ ենք: Բայց, երբ մեր անձը կձուլվի Աստուծո անձին մեջ, այնպես որ Անոր միտքը, Անոր փափաքները կդառնան մեր փափաքները, Անոր սերը կլլա մեր սերը.—այն ատեն Եւր ինքզինքը կիրագործե անձնաստացության մեջ:

Պողոս առաքյալի բառերով.—«Եւ խաչելա Քրիստոսի հետ, ուստի եւ չէ որ կենդանի եմ, այլ Քրիստոս կենդանի է իմ մեջ» (Գաղ. Բ 20):

Խոկման համար հոգիին ականջը ավելի կարևոր է, քան թե լեզուն: Ս. Պողոս մեզի կտրվեցնե թե հավատքը հառաջ կուգա լսելեն: Ծատեր կկարծեն թե շատ խոսելով լսելի կդառնան Աստուծո: Մեր Տերը կըզգուշացնե մեզ, ըսելով.—«Երբ աղոթքի կենաք, շատախոս մի՛ ըլլաք հեթանոսներուն նման, որոնք կկարծեն թե երբ շատ խոսին, պիտի լսվին: Մի նմանիք անոնց զի ձեր Հայրը գիտե թե ի՞նչ պետք է ձեզի, դուք դեռ չխնդրած Իրմե: Ուստի դուք աղոթեցեք այսպես.—«Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեացէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի...»:

Աղոթքը մենախոսությունն չէ, այլ՝ խոսակցություն Աստուծո հետ: Միակողմանի ճամբա չէ, այլ երկկողմանի ծառուղի:

Խոկումը ոչ միայն ուրախություն կպատճառե հոգիին, այլ նաև գործնական ազդեցություն ունի մեր հոգևոր կյանքին վրա: Նախ մեզ կթծվե ինքնախաբության ունակությունեն: Մարդը միակ արարածն է որ ընդունակ է ինքնախաբեության, որովհետև, բանական հոգի մը ունի: Բանի որ հոգին ոգեկան ալ է, ան փափաք ունի անհունին, մենք երբեմն մեր անհունին ծարավը կուզենք հագեցնել աշխարհի ջուրերով, որոնք գրավիչ բան մը ունին մեզի համար, որ կպակսի աստվածային բաներուն մեջ, ու երբ այս ճիգը ժամանակավոր կերպով

մեզի հաճույք կպատճառե, կխաբենք ինքզինքնիս: Խոկումը մեզի կարող կընե հաշիւին բռնելու մեր հոգիին առջև, ըմբռնելու համար ինքնասիրության ճակատագրական հիվանդությունը, Քրիստոսի ճառագայթող լույսին մեջ: Որովհետև խոսքը ինքնախաբության գլխավոր պատճառն է, մեր բարեկամները մեզ կթմրեցնեն շողոքորթությամբ, մեր ներքին ինքնախոսակցության մեծ մասը ինքնարդարացման մոթ մը ունի: Լոռությունը, զոր խոկումը կպահանջե, ասոր լավագույն դարմանն է: Ով որ գիշեր ատեն արթուն է, իր մեղքերը ավելի՛ հստակ կտեսնե, քան թե ցերեկ ատեն, որովհետև, գիշերը հոգին ձայներու աղմուկեն ազատ է: Անքնությունը, հետևաբար, ավելի ծանր բեռ մըն է անոնց համար, որոնք մեղավոր խղճտանք մը ունին, քան թե անմեղներուն, որոնք Սաղմոսերգոյին պէս՝ կրնան իրենց գիշերային մտածումները Աստուծո բարձրացնել՝ աղոթքով: Այն մարդը, որ իր դրացիին վրա շատ ավելի հանցանքներ կտեսնե, մարդ մըն է որ բնավ իր հոգիին խորը չէ նայած. սակայն, խոկման ատեն մենք զմեզ կճանչնանք, ու կտեսնենք, թե ուրիշներեն ավելի գեշ ենք, կգտնենք թե մեր դրացիներեն մեծ մասը մեզմե լավ են: Մարդը որչափ աղքատ ըլլա՝ այնքան ավելի մեծ հարստություն կերագե, նույնպես, որքան խոնարհ ըլլանք մեր խոկումներուն մեջ, այնքան ավելի բարձր իտեալ մը կունենանք: Ինչպես որ չկա եասներ մը որ միևնույն ատեն ինքնախաբ մը չըլլա, նույնպես, մեկը որ խոկման վարժություն ունի՝ բնավ խաբկանք չունենար իր մեծության մասին: Որքան որ ավելի հստակ տեսնենք մեր հոգին, Աստուծո հետ հարաբերությամբ, այնքան նվազ Եսակերոն կըլլանք:

Որոշ հարակցություն մը գոյություն ունի զԱստված ճանչնալու և ինքզինքը ճանչնալու միջև: Միևն է որ մենք զմեզ իրապես չճանչնանք, զԱստված չենք կրնար ճանչնալ:

Մարդ մը որքան քիչ մտածե իր մասին, այնքան ավելի կխորհի Աստուծո մասին: Աստուծո մեծությունը, առարկայորեն մեր պզտիկությունեն կախում չունի. սակայն, ենթակայական իրականություն մը կդառնա մեզի համար այն ատեն միայն՝ երբ մենք խոնարհ ենք: Որքան որ մարդիկ ինքզինքնին աստվածացնեն, այնքան ավելի քիչ պիտի ճանչնան զԱստված: Մեր բարի ըլլալու գիտակցությունը, թե օգնության պետք ունինք, պայման է ճանչնալու բուն իսկ **Բարությունը**:

Խոկումը կազմվացնե մեր վարքն ու բար-

քը: Հաճախ ըսված է թե՛ տարբերություն չընեն թե՛ ինչի՞ կհավատանք, այլ ամեն ինչ կախում ունի թե ինչպես կգործենք: Ասիկա սխալ դատում մըն է: Եթե մեր խորհուրդները գեղեցիկ են, մեր գործերն ալ գեղեցիկ ըլլան: Անմաքուր գործերու խնդիրը հիմնապես, անմաքուր խորհուրդներու հարց է: Քաղաքական, ընկերային և տրամադասական անարդարությունները, մախ և առաջ, հոգեկան չարիքներ են, ու միտքին մեջ ծագում կառնեն: Անոնք ընկերային չարիք կդառնան ուժգնությամբ ա՛յն մտածումներուն, որոնք ծնունդ կուտան անոնց:

Աշխարհի մեջ ոչինչ կատարահի, որ մասնապես միտքին մեջ տեղի չունենա: Առողջապահությունը չի կրնար բուժել անբարոյականությունը, սակայն, խորհուրդի ակնադրությունը եթե մաքուր պահվի, բնավ պետք պիտի չմնա հոգ ընելու թե՛ չար խորհուրդները պիտի ազդեն մարմնին վրա:

Մեր խորհուրդները ծնունդ կուտան մեր փափաքներուն, ու մեր իղձերը արձանագործներն են մեր օրերու: Տիրական իղձը՝ իշխող ճակատագիրն է: Փափաքները կրկազմվին մեր մտածումներուն ու խոսքին մեջ, և քանի որ գործը կհետևի իղձերու առաջնորդության, ուստի, երբ որ հոգին կողողվի աստվածային խորհուրդներով, նվազ որս պիտի դառնա աշխարհի թելադրություններուն: Ասիկա կավելցնե երջանկությունը, արտաքին պետքերը երբեք չեն հազեմար կատարելապես, ու անոնց ջնջումը այս կերպով, նվազ անձկալից կորսնան մեզ: Եթե մարդ մը հարատևորեն խոսկա Աստուծո վրա, կատարյալ հեղաշրջում տեղի կունենա իր կենցաղին վրա: Եթե առավոտյան խոկման պահուն՝ հիշե թե, Աստված որքա՛ն խոնարհ ծառա եղավ մարդոց, օրվան ընթացքին ուրիշներու վրա տիրող պիտի չըլլա:

Եթե խորհրդածե թե՛ Տերը փրկեց բոլոր մարդիկը, անոնց մեղքերը Իր վրան առնելով, ինքն ալ պիտի ջանա իր դրացիներուն բերը վերցնել, թեև իր հանցանքը չըլլա այդ, որովհետև, Տիրոջ կրած մեղքերն ալ Իրենը չէին: Եթե իր մտածական աղոթքը կծանրանա Բարեգութ Փրկչին վրա, որ անրեց անոնց որոնք գինը խաչեցին, աղոթողն ալ պիտի ներե անոնց՝ որ իրեն անիրավություն կընեն, որպեսզի ինքն ալ ներման արժանի ըլլա:

Այս խոսքերը մեզմե չեն ծնիր, վաւրնգի մենք անկարող ենք ատոնց, և ոչ ալ աշխարհեն կուգան, որովհետև, անոնք անաշխարհիկ խորհուրդներ են: Անոնք Աստուծո միայն կուգան:

Խոկումները շատ ավելի խորունկ փոփոխություններ հառաջ կբերեն մեր մեջ,

քան թե «Լավ ըլլալու» որոշումները. չար խորհուրդները չենք կրնար հեռացնել միտքեն՝ մինչև որ անոնց տեղ բարի խորհուրդներ չդնենք: Գերբնական ալ կխորշի պարապությունեն (Vacuum): Խոկման միջոցով մարդ մը մեղքը դուրս չի արտաքսեր իր կյանքեն, այլ անոր տեղ կլեցնեն Աստուծո և ընկերոջ սիրովը: Այն ատեն մեր կյանքը կախում պիտի չունենա մեղքեն խույս տալու սկզբունքեն, —ինչ որ շատ հոգնեցուցիչ գործ է—ալ ասպելու միշտ աստվածային սիրո մթնոլորտին մեջ: Խոկումը, մեկ խոսքով կարգիլէ պարտությունը հոն ուր անխուսափելի կթվեր: Աստուծո բնական տեղվույն լուրջանը մեջ, սխալ փափաքներ չեն կրնար ապրիլ, այլ խույս կուտան: Եթե մենք աղոթենք անկողին երթալէ առաջ, գիշերվան մեր վերջին խորհուրդը պիտի ըլլա առավոտյան մեր առաջին մտածումը: Ինչ որ Քրիստոսի անուով մոր օր մը սկսելու ուրախությունը պիտի ըլլա:

*
* *

Իբրև երրորդ պարզև, **Մտածական Աղոթքը** մեզի պատեհություն կընծայե հարաբերության մտնելու ույծի և զորության մոր ակերու հետ: Հիսուս կհրավիրե մեզ՝ ըսելով. —«Եկալք առ իս ամենայն աշխատեալք և ծանրաբեռնեալք և ես հանգուցից զձեզ» (Մատթ. ԺԱ. 28):

Ոչ մեկ մարդ ունի բավականաչափ գիտություն և ույծ՝ կյանքի բոլոր դժվարություններուն և փորձանքներուն մեջն անցնելու համար: Մենք կկարծենք թե բավական շատ իմաստություն ունինք, երբ ուրիշներուն խրատ կուտանք, սակայն, այն ատեն կտրվինք թե չունինք, երբ մենք ստիպվինք ապրիլ մեր իմացական յուղովը միայն: Երբ մեր հոգեկան մարտկոցները (battery) պարտվին, մենք չենք կրնար գանոնք վերստին լեցնել՝ մեզմով: Եվ որքան ավելի գործունալ ույս կյանք մը, այնքան ավելի պետք կա կենսավորելու անոր գործերը՝ խոկման աղոթքով: Սակայն, լուրաքանչլուր խոկում անտք է անձնավորվի և խորհուրդի սահմանեն՝ վերածվի դասի մը գոր մենք կարենանք անձամբ գործադրել: Ոչ մեկ մարդ ավելի լավ է, որովհետև, գիտե Աստուծո գոյության հիմն ապացույցները, սակայն, ավելի լավ կդառնա երբ այդ գիտությունը կրնա եղափոխել իր կյանքը: Հետևաբար, սրտի մաքրությունը աղոթքի պայման է: Մենք չենք կրնար Աստուծո հետ մտերիմ ըլլալ, որքան ատեն որ ապօրինի հարաբերությանց կապված ենք: Մաքրությունը քաղակ պետք է ըլլա: —**Խղճմտանքի մաքրություն,** —որպեսզի

բնավ չվշտացնենք զԱստված. **Սրտի սրբություն.**—որպեսզի մեր բոլոր սերը վերապահենք Աստուծո, **Միտքի սրբություն.**—որպեսզի շարունակական գիտակցություն սպահենք Աստուծո հանդեպ և **Գործի մաքրություն.**—որպեսզի մեր փափաքները անանձնասեր պահենք և թողունք մեր եսասեր կամքը:

Ամեն լավ խոկումի մեջ վայրկյան մը կա, երբ **Աստուծո կյանքը** մուտք կգործեն մեր կյանքեն մերս և ուրիշ վայրկյան մը, երբ մեր կյանքը մուտք կգործեն Աստուծո կյանքին մեջ: Այս դեպքերը մեզ ամբողջովին կփոխակերպեն: Հիվանդ, ջղային, ահաբեկած մարդիկ կլավանան, արարածի ընդ Արարչի այս հաղորդակցությամբ. այսպես թույլ տալով որ Աստված մուտք գործեն իրենց հոգիներեն մերս:

Անվանի հոգեբույժ մը, տքթ. Ծ. Տ. Հատֆիլդ ըսած է թե. —«Ես փորձեցի բուժել ջղային հիվանդ մը, վատահոսության և խաղաղության թելադրություններով, սակայն, առանց հաջողության, մինչև որ այս թելադրությունները չշղթայեցի ա՛յն հավատքին

հետ, որ կա Աստուծո գործության մեջ, ինչ որ քրիստոնյաներու վստահության և հույսի էությունն է: Այն ատեն միայն հիվանդը առողջացավ»:

Բնավ ճշմարիտ չէ ըսել թե. ժամանակ չունինք աղոթելու, մարդ որքան քիչ մտածեն Աստուծո մասին, այնքան ավելի քիչ ժամանակ պիտի ունենա Անոր համար: Ժամանակը գոր կտրամադրենք որևէ բանի՝ կախում ունի անոր մեր տված արժեքեն: Մտածումը կորոշե ժամանակի գործածությունը: Ժամանակը չի՝ իշխեր մեր խորհուրդներուն վրա: Հոգևոր կյանքի հարցը, բնա՛վ ժամանակի հարց չէ, այլ մտածումի հարց: Որովհետև, շատ ժամանակ չի պահանջվիր մեզ սուրբեր ընելու, այլ շատ սեր կպահանջվի միայն:

Աղոթքի շնորհիվ հոգին ընկալույ կդառնա Աստուծո սիրուն և գործության:

Աղոթքը հոգիին կյանքն է: Եթե կուգես, որ հոգիդ ապրի կենսունակ ու գործեն մըշտապես և արդյունավորապես, կերակրե՛ գայն աղոթքի Աստվածային սնունդովը:

